

Ondo iruditzen zait kultura-industria egotea, baina ez da nirea”

IÑAKI IRASIZABAL, IDAZLEA

Idazle zornotzarrarekin (Durango, 1969) bildu gara Durangon. Ezohiko idazlea da. Industriako langilea da, metalgintzan ari da. Eleberri eta ipuin beltz andana idatzi ditu. Bere liburuen generoa nola, halaxe ditu eskuak: ilunkarak. *Zorioneko familia* (Elkar) ipuin liburua da bere azken lana. Aldi berean, Gabriel Aresti lehiaketa irabazi berri du, *Epailearen aginduz* ipuinari esker.

 MIKEL ASURMENDI DANI BLANCO

Orain hogeitaz hamar urte luze plazaratu zinen idazle gisa eta 30 dira metalgintzan ari zarela. Zer eman dizu industria alorreko langile izateak, idazteko orduan?

Idazle batek, nahitaez, bere ingurua islatu edota erakutsi egiten du, eta izate horrek langileen eta langile familien testuinguru asko ezagutzeko parada eman dit. Ziur aski, horien arabera gaiak eta jendeak sartu ditut nire liburuetan. Lan-tegiak “ezohiko testuingurua” ematen dit. Nire liburua ezberdinak izango lirateke bulegoko lan bat izango banu.

Bizkaiko metalgintzako langileek aurreakordioa lortu duzue, metalean ari den Iñaki Irasizabal idazlea tarteko...

Hala da. Joan den astean greba egin genuen eta gaurko ere (azaroaren 29an elkarrizketatu genuen) deituta zegoen. Deialdia bertan behera geratu da aurreakordioa dela eta. Eskariak bidezkoak dira, eta ni ere lankideekin batera borrokan ari naiz.

Idazlea izanda, nola ikusten zaituzte lankideek?

Bitxikeria bezala, baina errespetuz.

Durangoko Azoka, esaterako, zer da zuretzat?

Normalean ez naiz joaten Durangoko Azokara. Kanpotik segitzen dut. Egia da, ni parte naiz, nire liburua han daude, saltzen dira, baina aparte samar ibiltzen naiz, mundu horrek ez nau erakartzen, errespetuz diot, ondo deritzot kultura-industria egotea, baina ez da nirea.

Teresa Larrearen esanean (Xabier Mendigurenen izengoitia izan liteke, liburuaren editorea) zure nobelen egiturek thrillerrena jarraitzen dute, baina krimena eta misterioa amua besterik ez dira. Zure benetako asmoa gizaratearen erretratua egitea da?

Nire nobelen edo ipuinen muina gizaratearen erretratua beltza egitea da. Hala ere, generoaren izendapenak ez nau betetzen. Nik istorio on bat kontatu nahi izaten dut, ahalik eta ondoen narratua.

Gainerakoa bigarren mailakoa da niretzat. Hau da, ipuina bada, eta hamar foliotan kontatu badezaket, ez dut nobela idatziko eta ez da beltza izango. Generoaren izendapena aitzakia da, bitarteko bat. Ez naiz sentitzen genero bati atxikia. Funtsean generoak mugak dira, genero izendatzeak mugatu egiten zaitu eta genero beltzak are gehiago.

Zer da nobela beltza zuretzat?

Delituak dituen istorioa da –horixe du ardatz–, baita gizaratearen erretratua egiten duena ere. Baina, esaterako, nobelaren hariak ez zaitu hiltzailea asmatzen endredatu behar, garrantzitsuena hiltzailea nor den ezagutzea bada, niretzat ez da beltza, poliziakoa da. Nik bereizketari hori egiten dut. Genero poliziakoa ez zait interesatzen, nobela horiek matematikatik gertuago daude literaturatik baino.

Asko idatzi duzu eta kritikak kasu egin dizu. Nola tratatu zaitu kritikak? Kritikek, gehienek, ez dituzte ondo jar-

tzen nire liburuak. Kritikariak, oro har, gaizki tratatu naute, nire liburuak ez dira euskal kritikaren gustukoak nonbait.

Saritu izan zara hainbat bider. Berriki, Gabriel Aresti saria irabazi duzu *Epailaren aginduz ipuinaren bitartez*. Zer iritzi duzu literatura sariez?

Sariek bi alde on dituzte: dirua ematen dizute –gure literatur sistemak oso diru gutxi ematen du eta–, eta halaber, zure “egoa” elikatzen dute. Gutxienez, baten batek esaten dizu egiten ari zarena balekoa dela. Gabriel Aresti sarira hiru ipuin aurkeztu nituen, *Zorioneko familia* libururako idatzi nituen, baina gehiegi ziren liburuan sartzeko eta kanpo geratu zitzaizkidan. Bestela ez naiz sarietan aurkezten. Eta hara, sari nagusia eman didate. Gehienez accesiten bat baino ez nuen espero. Hirugarrena geratuta ere, 1.700 euro jasotzen duzu. Ez da gutxi.

Egoa beharrezkoa al da idazteko?

Ez bakarrik idazteko, bizitzeko ere bai. Egia esan, nire idazle egoa ez da handia, nire toki literaturan ez da apartekoa, pertsona bezala ere ez; haatik, liburuak saltzea edota sariren bat jasotzea motibagarria egiten zait.

Zure ipuin batzuk trantsizio politikoaren osteko garaian kokatuta daude, 80ko hamarkada bukaeran.

Nik ezagutu nuen lehenbiziko mundua 7-10 urte nituenekoa delako. Norberak ezagutzen duen lehen munduko paisaia oso presente izaten du bizitzan, baita

pertsonak ere, nik –zuk esan bezala– 80ko hamarkadako amaierakoa. Adin horretako garaia eta pertsonak indartsu errotzen dira zure baitan, estereotipo batzuk betiko geratzen zaizkizu, pertsonaia batzuk etengabe agertzen zaizkizu gogoan. Pare bat ipuin garai hartakoak dira, ez denak hala ere.

ETAren ondorengo garaia ei da gaurkoa. Aldaketak eragin al du zure idazle ofizioan?

Bai, noski. Hasteko gizarte osoan eragin duelako. Baina aldaketa ez da izan bakarrik ETA desagertu zen unetik. ETAren historian garai ezberdinak izan ziren. Ez da gauza bera nobela bat Euskal Herrian 60ko, 70eko, 80ko edo 90eko hamarkadetan girotzera, garai horietan guztietan gizartearen eboluzioa etengabea izan zen. Adibidez, 70-80ko hamarkadan krisia sekulakoa izan zen, oraingoa baino gogorragoa nire ustez. Hamarkada hone-tan bizi duguna gogorra da, baina egun gizarteak ekonomikoki babes gehiago jasotzen du. 70eko hamarkadako jende askok egoera oso gogorra pasatu zuen, kale gorrian geratu zen. Birmoldaketa industrial izugarria izan zen, diru-laguntzak ez ziren egun-goan heinean. Noski, oraingo aldaketa itzela izan da. Globalizazioaren fenomeno tarteko, ETAren osteak eragin nabaria izan du gizartean.

Etorkizuneko literatura bestelakoa izango da. Xarma galdu al da?

Bai, bai... xarma egongo da. Gizartea aldatu da, eta are gehiago aldatuko da, baina, auskalo zein estereotipo mota edota kontu xarmagarriak izango diren. Edo zer izango den xarmagarria... Datozen 30 urteetan bestelako tabuak izango dira, gaur egun ez daudenak. Ni, hala ere, baikorra naiz. Ez dut uste gizarteak okerrera egin duenik, aitzitik, apur-apurka hobera egiten du. Nire ustez, hobeto gaude orain jaio ginen garaian baino.

Idazletzara etorrita, zer ekarri du oraingo garaiak?

Egun lehen idatzi ezin ziren gauza batzuk idatz daitezke. Alegia, hainbat gertaeraren eta gaien inguruan idazteko distantzia behar da, eta ez ETAren inguruko gizarteari begira soilik, beste aldekoari begira ere bai. Azken 60 urteetan gizartea zeharo aldatu da, heziketan oso nabaria da hori. Idazleak jendearen izaeraren aldaketari erreferatu behar dio etengabe.

“

Niretzat idazle atormentatua delakoa, idazle estereotipoa da. Idazle madarikatua saltzeko edo prestigioa lortzeko etiketa da, etiketa pedantea”

***Zorioneko familia*-ko ipuinetan heroirik ez dago.**

Nire gustuko narratibaren muina gatazka da, gatazkak istorioa ardatzen du, gatazkak eta adibide baterako, jende herrenak edo osagabeak. Izaera horiek auzera gehiago ematen dizute sinesgarriagoa izateko. Norbaitek dena ondo egiten badu,

zentzunez jokatzeko badu, ez da istoriorik, ez nobelarik ez pelikularik... Narrazioak zerbait izan behar du duda-mudazko. Pertsonaia ergelek errazten dute narratiba. Jaidura horrek badu zer ikusia nobela beltzarekin, pertsonaiek beti dute akatsen bat, edota besterekiko ezinegona, gatazka sorrarazten duen zerbait. Gatazkarik ez badago, ez dago ezer kontatzeko. Familia zorionsua bada, hasi eta bi lerrotan bukatu duzu, ezin dituzu ehun folio ehundu. Ironia edota sarkasmoa beharrezkoa dira, nire azken liburuen izenburua zentzu horretan irakurri behar da, noski.

Familia: maitasunaren habia, gizartearen zutabea, elkar-laguntzerako tresna, umeen haztoki eta zaharren babes.

Familia: itxurakeriaren tenplua, gezurren zuloa, gorrotoen gordailua, zurruntasunaren eskola...

Hala da. Familia ona eta txarra da aldi berean. Literaturara ekarrita, familiaren ezaugarriak egokiak dira narratiorako: mundu guztia delako familiakoa edo familiaren parte, baina denak ezberdinak dira. Familiak sekulako kontraste eta aukera pila ematen dizkizu. Askok erabiltzen da narratiban.

Zure narrazio moldea kontakizun minberan erortzen da batzuetan.

Izan liteke. Samurtasun apur bat bilatzen dut narrazioak interesgarriak izan daitezten. Pertsonaien garapenak samurtasunera eramaten nau. Irakurle bezala horrelako liburuak gustatzen zaizkit, argumetu nagusiari begiratu baino, narrazioa txikikeriaz eta detailez osatzea gustatzen zait.

Kritikari baten esanean, irakurleak ez du liburuan kritika soziala aurkituko.

Nire ustez, kritikariak esan nahi zuen

“ipuinetako batek kritika soziala egitea helburua zuela”. Bada ez. Hori balitz nire asmoa, entsegua idatziko nuke, edo blog bat. Nire helburua istorioak ondo kontatzea da. Nire liburuek ez dute bereziki kritika soziala helburu, ez oraingoek ez iraganekoek. Istorio on bat sortu nahi dut, pertsonaia konplexuak sortu ere, ñabarduraz betetakoak, kritika soziala ez da nire zeregina. Nire nobeletan, batzuetan, kritika sozialaren arrastoa antzeman daiteke, baina nahi gabe ageri izan da. Ipuinetan inola ere ez. Nire liburuetako pertsonaia akastunak dira, gatazka sozialetan murgilduta bizi dira, krisi ekonomikoa eta droga-mendekotasuna ezagutu dituzte, baina horiek horrelakoak izanda ere, ez dut kritika soziala egitea helburu.

Liburuaren azalarekin gustura geratu al zara?

Bai. Editoreak beste ideia bat zeukan, familia amerikar tradizionala *posado* batean ipintzea, argazkia apurtuta... Ilustratzaileak esan omen zion ideia hori oso ikusita zegoela eta niri hau oso ona iruditu zait. Aitaren errauts-poteko esaldia oso ona da: “Aita beti gure gogoan”. Aita beti gogoan, baina jende guztia barrezka dago.

Gizartea asko aldatu da, baita heriotzari aurre egiteko modua ere.

Heriotza oso presente dago zure testuetan.

Bai, izan ere, heriotzak baldintzatuta bizi gara denok. Aitaren heriotza sarritan agertzen da nire liburuetan. Baina, hori fikzioa da. Gure bizitzan berriz, benetako heriotza, ezkutatu egiten da, heriotzaren inguruarra asko aldatu da. Pentsa, nire aitona

hilzorian zegoela, eskutik eraman ninduten harengana, sei urte nituen. Gaur egun, hori ez da egiten. Eginez gero, omen, haurrak ez du lorik egingo, eta ondorioz, psikologoarengana eraman beharko dute.

William Douglasssek [antropologoa] bere lanetan dioenez, Aulesti herrian [Bizkaia] norbait hiltzen zenean, haurrak jartzen zituzten gaubeilaren lehen lerroan. Haurrek errezoak hasten zituzten, apaizaren alboan. Mende batean eman den aldaketa kulturala itzela da, eta ez bakarrik heriotzaren inguruan. Gaur egun hedabidek gehiago eragiten dute jendar-tean, heriotzak baino. Noski, horrek eragina du literaturan.

Sortzaileak errealitatea ezin jasanik, sortzen omen du. Idazleak ere mundu paralelo bat sortu behar du, biziko

bada. Ez da zure kasua,

antza. Zu lantegiko lanari emana bizi zara, industria alorrean...

Printzipioz, ez nator bat premisa horrekin. Gizakia kontalaria da, joko eta jolasa maite ditu, Gizakia *Homo ludens* da, tximu jostalaria. Gizakiak betidanik istorioak kontatu ditu eta gaur egun ere -kultura guztietan- gustatzen zaio kontatzea eta konta diezazkio-tela istorio onak, bizigarriak. Idazleok hori egiten dugu edo saiatzeko gara... Niretzat idazle *atormentatua* delakoa,

idazle es-tereotipoa da. *Idazle madarikatua* saltzeko edo prestigioa lortzeko etiketa da, etiketa pedantea. Nik ezagutzen ditudan idazleak normalak dira, bizitza normalizatua eta eroso daramate. Ez dira zubi baten azpian bizitzen. Nik ez dut horrelakorik ezagutzen behintzat. ●

